

Kokemuksellisuus yhteiskunnallisen toiminnan pontimena – Kansalaisaktivistien näkemyksiä osallistumisesta ja mediassa toimimisesta

AULI HARJU

ABSTRACT

Personal experiences and accumulating knowledge as triggers for activism
Activists' thoughts on participation and media publicity

The article asks what motivates activists in political participation and activism in the 2010s, and how important media publicity is for their political activities. The article first investigates how activists define their experiences on the political: what triggered them to take action, how they see their own activism and its value in the society. Secondly, the article studies media strategies of the activists and explores what are their views on the importance of media, both journalism and social media, for their activism. The research material consists of 12 focused interviews with Finnish activists who have experiences on media publicity.

Johdanto

Kansalaistoimintaa ja aktivismia tutkiessa törmää toistuvasti osallistumisen dilemmaan. Yhtäältä yhteiskunnalliseen osallistumiseen kannustetaan ja ihmisten toivotaan osallistuvan ja ottavan kantaa aktiivisemmin kuin nyt tapahtuu. Toisaalta ne, jotka ovat alkaneet toimia jonkin yhteiskunnallisen asian puolesta tai nostavat epäkohtia aktiivisesti julkiseen keskusteluun, joutuvat painimaan aktivismileiman kanssa: aktivismiin liitetään kielteisiä mielikuvia, esimerkiksi näkyvä ja äänekas vastustaminen tai yksisilmäisesti ”yhden asian” puolesta toimiminen, mikä puolestaan saattaa vähentää aktivistien sanoman painoarvoa julkisuudessa verrattuna muihin toimijoihin. Vaikuttaakseen heidän tulee – ainakin ns. vastapuolen silmissä – osoittaa asiantuntijuutensa ja edustavuutensa asiassa. Toisaalta nykyään, sosiaalisen median aikakaudella, on helppo kerätä myös huomiota ja tukijoukkoja lähes asialle kuin asialle

erilaisten nettiverkoston ja sosiaalisen median alustojen avulla. Facebookin tykkäämisen ja verkostoissa tapahtuvan tiedon jakamisen kaltaisen, kevytosallistumiseksikin kutsutun vaikuttamisen lisäksi tarvitaan edelleen se, usein pieni, aktivistijoukko, joka istuu kokouksissa, kirjoittaa kannanottoja ja järjestää tempauksia asiansa puolesta. Nämä kasvonsa asialle antaneet aktivistit vastaavat valtamedian haastattelupyynnöihin ja kohtaavat vastapuolen kritiikin sekä toisinaan myös suuren yleisön paheksunnan.

Kansalaisten toimijuus kytkeytyy nyky-yhteiskunnassa väistämättä median toimintaan. Poliittisen toiminnan on nähty muuttuneen muun muassa puoluesidonnaisesta asiakeskeiseksi, kansallisesta globaaliksi. Poliittisen toiminnan muutoksen ja joukkoviestintäkentän murroksen keskellä muuttuvat myös yhteiskunnallisten liikkeiden mediakäytännöt eli miten aktivistit toimivat suhteessa mediaan: median yleisönä, kohteina, käyttäjinä ja sisältötuottajina. Mediakäytännöt vaihtelevat asiayh-

teyden, paikan, ajan ja tilanteen mukaan, ja enemmän huomiota tulisikin kiinnittää yhteiskunnallisten liikkeiden viestinnällisiin käytäntöihin. Tällöin yhtäältä vältetään uuden teknologian yksisilmäinen ihannoiti – se, että teknologia olisi ensisijainen yhteiskunnallista toimintaa määrittävä 'mahdollistaja', toisaalta päästään käsiksi niihin identiteetteihin, tunteisiin ja kokemuksiin, joita julkiseen yhteiskunnalliseen toimintaan liittyy. (Gerbaudo 2012, 9, ks. myös Cammaerts ym. 2013; 4–5.)

Tässä artikkelissa tutkin, millaiset tekijät selittävät yhteiskunnallisesti aktiivisten ihmisten motivaatiota 2010-luvulla toimia kannattamiensa asioiden hyväksi ja millainen merkitys mediajulkisuudella heidän toiminnalleen on. Kansalaisryhmiin osallistuvien julkiseen rooliin astumisen taustalla on subjektiivinen poliittisuuden kokemus (Häyhtiö ja Rinne 2007, 86; Pietilä ja Ridell 2008). Kokemuksilla ja tunteilla on merkitystä toiminnan virikkeenä, esimerkiksi vääryyden kokemisen tunne saattaa monessa tapauksessa olla merkittävä syy astua julkisen osallistumisen kynnyksen yli (Reunanen ja Harju 2012, ks. myös Harju 2005, 52; Lehtonen 2013, 50–51). Tarkastelemalla jo aktiivisten ihmisten osallistumisen motivaatioita voidaan tavoittaa niitä taustatekijöitä, syitä ja hetkiä, joissa ihminen, potentiaalisesti kuka tahansa meistä, aktivoituu yhteiskunnallisesti ja joiden takia yhteiskunnallisesta toiminnasta tulee osalle merkittävä osa elämää ja sen kautta myös julkinen rooli.

Jos ennen parannettiin maailmaa yhdessä muiden kanssa, paraneeko maailma nykyisin yksittäisten elämäntapaprojektien ja arvovalintojen sivutuotteena? Entä millaista jatkuvuutta on nykyisellä poliittisella toiminnalla – keitä ovat aktivistit, jotka ovat sitoutuneet kansalaistoimintaan ja antaneet sille kasvonsa, myös mediajulkisuudessa? Millaisia kokemuksia heillä on poliittisesta toiminnasta ja siihen liittyvästä julkisuudesta?

Valotan laadullisia teemahaastatteluja hyödyntämällä seikkoja, joista aktiivisten kansalaisten poliittisuuden kokemus koostuu: heidän yhteiskunnallisen osallistumisen motiivejaan, itsereflektointiaan omasta toimijuudestaan ja sen yhteiskunnallisesta merkityksestä sekä suhdettaan julkisuuteen ja journalismiin.

Artikkelin aineiston muodostavat keväällä 2011 tekemäni 12 laadullista teemahaastattelua. Aineisto tuotettiin osana Esa Reunanen kanssa tekemääni tutkimusta Kokemuksellisuus politiikan julkisuu-

nessa (Reunanen ja Harju 2012), jossa tutkittiin miten kansanedustajat ja aktivistit kokevat politiikan julkisuuden ja sen eri puolet, kuten politiikan medioitumisen, intimitoitumisen ja viihteellistymisen.¹ Tässä artikkelissa käsitellyn aineisto-osan haastattelut olivat aktivisteja erilaisista järjestöistä tai henkilöitä, jotka muuten toimivat julkisesti yhteiskunnallisten teemojen parissa, esimerkiksi freelance-toimittajina ja tutkijoina. Haastateltujen joukossa oli sukupuolten tasa-arvon, ihmisoikeuksien parissa, sekä ympäristö-, maahanmuutto- ja eläinoikeuskysymyksissä aktiivisia ihmisiä. Haastatelluista seitsemän oli miehiä ja viisi naisia; kahdeksan alle 40-vuotiasta, kolme 40–60-vuotiasta ja yksi yli 60-vuotias.

Koska tutkimuksen teemana olivat kokemukset mediajulkisuudesta, haastateltaviksi valittiin henkilöitä, joilla oli kokemusta mediajulkisuudesta olemisesta. Tämä kriteeri myös rajasi haastateltavien joukkoa, sillä harvalla aktivistilla on laajempaa kokemusta julkisuudessa esiintymisestä, haastateltavana olemisesta ja toimittajien kanssa toimimisesta, vaikka medianäkyvyyttä heidän harjoittamallaan toiminnalla olisikin. Sopivien haastateltavien löytyminen ja suostumuksen saaminen tutkimushaastatteluun osoittautuikin ennalta arveltua työläämmäksi ja haastateltavien joukko jäi siten suunniteltua pienemmäksi. Toisaalta voidaan sanoa haastateltujen olleen ns. avaintoimijoita², juuri niitä henkilöitä, joille aktivismin mukanaan tuoma julkisuus kasautuu ja joilla tästä julkisuudesta on tutkimuksessa tavoiteltua omakohtaista kokemusta, osalla jopa usean vuosikymmenen ajalta.

Noin tunnin mittaisissa haastatteluissa keskusteltiin mm. syistä, jotka saivat haastatellun lähtemään mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan, sekä hänen kokemuksestaan siihen liittyvästä mediajulkisuudesta. Muita keskusteltuja teemoja olivat tunteiden ja persoonallisuuden merkitys politiikassa, poliittisen mediakulttuurin mahdolliset muutokset sekä niiden merkitys demokratialle ja yhteiskunnalliselle osallistumiselle.

Haastatteluaineisto koodattiin Atlas.ti-ohjelman avulla haastattelukysymysten ja osin haastatteluista nousseiden teemojen pohjalta tehdyn koodausrungon mukaisesti. Koodausrunko jakautui seuraaviin pääluokkiin: 1) tunteet poliittisessa osallistumisessa ja politiikan julkisuudessa, 2) julkisuuden seuraukset julkisuudessa toimiville, 3) persoonallisuuden merkitys julkisessa osallistumisessa ja julkisuuskokemuksessa ja 4) median rooli julkisessa osallistumisessa ja julkisuuskokemuksessa. Näiden luokkien

alla oli yhteensä 16 alaluokkaa³, joiden avulla haastattelupuhe koodattiin. Kutakin teemaa analysoitiin siten kohdennetun aineiston perusteella, analyysissä pyrittiin hahmottamaan, millaisia erilaisia näkemyksiä haastatellut esittivät teemoihin liittyen. Tämän artikkelin tulokset perustuvat pääosin persoonallisuuden merkitystä, julkisuuden seurauksia ja median roolia julkisessa osallistumisessa käsitteleviin luokkiin, lisäksi hyödynnän artikkelissa haastattelupuhetta poliittisen osallistumisen motivaatioista.

Aktivismin mediajulkisuus ja kokemuksellinen tieto

Yhteiskunnallisten liikkeiden viestintäkäytäntöjä ja mediasuhdetta on tutkittu varsin vähän. Missä viestintätutkimus on tarkastellut yhteiskunnallista toimintaa mediakeskeisesti ja vain sivunnut poliittisen toiminnan teoriaa, siinä politiikantutkimus on nähnyt sekä joukkoviestinnän että uudet sosiaalisen median alustat lähinnä poliittiselle toiminnalle tarjoutuvina mahdollisuuksina. Donatella della Porta (2013) esittää, että niin yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimus kuin mediatutkimuskin ovat ottaneet poliittiset instituutiot ja joukkoviestinnän annettuina rakenteina, ja siksi tarkastelleet demokratiaa varsin valikoiduista näkökulmista. Vaikka internetin myötä toimijuus on noussut yhteiskunnallisen toiminnan tutkimuksen näkökulmaksi, huomiota tulisi kiinnittää demokratian, medianjulkisuuden ja yhteiskunnallisten liikkeiden suhteisiin ja erilaisten (mediavälitteisten) toimijaroolien, kuten yleisöjen, tekijöiden ja käyttäjien, rajojen liudentumiseen.

Toisaalta perinteisen joukkoviestinnän rooli on pysynyt keskeisenä liikkeiden toiminnassa. Yhteiskunnallisten liikkeiden toiminta ei rajoitukaan verkkoon, vaan se on paikallista ja arkeen sitoutunutta, ja paikallinen sekä valtakunnallinen journalismi muodostaa tärkeän osan ihmisten arjen yhteiskunnallisesta suuntautumisesta (Coudry 2006; Padovani 2010, 421). Lisäksi poliittisen kentän pelureille – niin päättäjille kuin kansalaisaktivisteillekin – valtamedia on tavoitavuuden ja painoarvon vuoksi vaikuttavuudeltaan edelleen ensisijainen suhteessa vaihtoehdomediaan tai verkkoon (ks. esim. della Porta 2013, 27).

Dieter Rucht (2004) on luokitellut yhteiskunnallisten liikkeiden mediastrategioita suhteessa valtamediaan. Hänen mukaansa aktivistit voivat 1) olla

yrittämättä vaikuttaa valtamediaan, 2) valita hyökkäävän strategian eli kritisoida tai toimia väkivaltaisesti mediaa vastaan, 3) sopeutua valtamedian sääntöihin ja toimintalogiikkaan tai 4) valita vaihtoehdomedian, eli luoda omat mediakanavansa ja synnyttää omaehtoista mediajulkisuutta.

Suhteessa hallintoon liikkeet puolestaan eivät tutkimusten perusteella vain ”vastusta” tai ”aja omaa asiaansa”, vaan ovat – ehkä nykyisen verkostoitumislogiikan myötä yhä enenevässä määrin – aktiivisia osallistujia julkishallinnon toiminnan eri muodoissa. Huolimatta hallinnon ja liikkeiden välisestä molemminpuolisesta epäluulosta, liikkeet ovat tässä vuorovaikutussuhteessa osaltaan rakentamassa ja määrittelemässä uusia poliittisia instituutioita ja politiikan vaihtoehtoisia käytäntöjä omasta ruohonjuuritason perspektiivistään ponnistaen. (della Porta 2013, 30.)

Verkostojen merkityksen kasvaessa niin politiikassa kuin aktivismissakin yhteiskunnallisia liikkeitä on alettu kuvata horisontaalisiksi. Liikkeet hylkäävät edustuksellisen demokratian hierarkkiset mallit, joita esimerkiksi puolueet edustavat johtajineen ja poliittiseen ohjelmaan kirjattuine tavoitteineen. Horisontaaliset liikkeet ovat moniäänisiä, pitävät sisällään monenlaisia ryhmittymiä ja monenlaisia tavoitteita sekä pyrkivät toiminnassaan johtajattomuuteen, mistä tunnettuna esimerkkinä toimii usein Occupyliike⁴. (Roberts 2014, 176–177.)

Internetin ja sosiaalisen median tarjoamat resurssit tukevat liikkeen verkostomaista rakennetta, auttavat synnyttämään liikkeen sisälle yhteisyyden tunnetta, jakamaan kokemuksia ja vahvistamaan yhteiseksi koettuja arvoja, ehkäpä myös luomaan esityksiä mahdollisesta uudenlaisesta maailmasta. Verkon kautta on mahdollista tarjota samaistumiskohteita sekä mobilisoida ihmisiä toimintaan, niin protesteihin kuin vaikkapa verkossa leviäviin yhteiskunnallisiin meemeihinkin. Verkko ja sosiaalinen media tuovat ihmisiä yhteen julkiseen tilaan yksilöinä. Toisaalta monien äänten, näkemysten ja yksilöiden yhdistävät liikkeet ovat myös tietyllä tapaa hauraita. Äänet voivat hajaantua eri suuntiin ja yksilöiden välille toiminnan yhteydessä syntyvä kollektiivinen identiteetti hajota. (Roberts 2014, 176–177.)

Kun yleispätevät ideologiat ja arvot poliittisen toiminnan taustalla korvautuvat tilannekohtaisilla, voi käytännössä mikä tahansa asia tai ilmiö poliitisoitua. Tämän puolestaan voi nähdä lisäävän moninaisuutta ja avaavan aiempaa laajempaa tarttumaa

pintaa yhteiskunnalliselle aktivoitumiselle. Toisaalta taas yhteiskunnallisten asioiden yksilöllistymiskehitys voi samaan aikaan murentaa paitsi puoluepolitiikkaa, myös kansalaisjärjestöjen osallistujapohjaa: kun ihmiset toimivat korostuneesti yksilöinä, esimerkiksi kuluttajina, ja tilannesidonaisesti yhteiskunnallisiin asioihin kiinnittyen, kansalaisjärjestötoimintaan sitoutuminen ei välttämättä enää houkuta. (Ks. Häyhtiö ja Rinne 2007.)

Yksilöllistyvää ja tilannekohtainen osallistuminen viittaa politiikan subjektiiviseen kokemiseen. Kokemuksellisuus ja tunteet olivat mukana jo haastattelujen kysymyksenasettelussa (ks. Reunanen ja Harju 2012, 15–16): kukin haastateltava kutsuttiin kertomaan omaa elämäntarinaansa kysymällä, miten hän tuli lähteneeksi mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Haastateltavien puheessa kokemuksellisuuden näkökulma nousi esille erityisesti tavoissa, joissa heidän elämänvaiheensa kietoutuivat heidän yhteiskunnallisen toimintaansa.

Poliittisesta toiminnasta saadut kokemukset kartuttavat toimijoiden tietopohjaa ja vaikuttavat heidän arvioihinsa ja valintoihinsa toiminnasta. Kokemuksellisuuteen liittyy läheisesti oppiminen: toimiessa syntyy uutta tietoa, jonka pohjalta kansalaistoimijat toimivat jatkossa päämääräänsä pyrkiessään. Niin perinteinen joukkoviestintä kuin vuorovaikutteinen verkkomediakin kartuttavat tätä kokemuksellista oppimista. Pia Bäcklund luonnehtii kokemuksellista tietoa paitsi henkilökohtaiseksi myös sosiaaliseksi ja kulttuuriseksi. Kulttuuri määrittää sosiaalisia käytäntöjä, joiden kautta jokin asia tunnustetaan tiedoksi. Toisaalta henkilökohtainen elämänhistoria ja arvomaailma aiheuttavat tähän merkityksen syntymisprosessiin säröjä: usein ihmiset tulkitsevat samatkin asiat eri tavoin. (Bäcklund 2007, 56–57.)

Vaikka kansalaistoimijoiden kokemuksellisen tiedon vastakohtaksi usein – niin journalismissa kuin vaikkapa kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa – asetetaan viranomaisten faktatieto, on hyvä muistaa, että huolimatta kokemuksellisen tiedon subjektiivisuudesta, se on silti kokijalleen relevanttia ja sellaisenaan totta (Lehtonen 2012, 48–50).

Pauliina Lehtonen huomauttaa, että nimenomaan mediajulkisuus on paikka, jossa kansalaisten kokemuksellinen tieto pääsee laajemmin näkyviin, toisin kuin esimerkiksi viranomaisten ja kansalaisten välisissä kuulemistilaisuuksissa (Lehtonen 2012, 207; ks. myös Ridell 2005). Medianäkyvyyden lisäksi myös poliittiset performanssit, kuten mielenosoitukset ja

sit-in -tempaukset julkisissa tiloissa, sekä niiden sosiaalisessa mediassa leviävät tallenteet kommentteineen ovat omiaan tunteiden ja kokemusten jakamiseen (ks. esim. Rättilä 2012).

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen haastatteluiden antamaa kuvaa yhteiskunnallisen aktivismin kokemuksellisuudesta ja toiminnan poliittisuuden ulottuvuuksista sekä erittelen haastateltujen näkemyksiä mediajulkisuudesta, journalismista ja internetissä toimimisesta.

Yhteiskunnallinen aktivismi kokemuksellisena minäprojektina

Lähes jokainen haastateltu nosti kiinnostuksen yhteiskuntaan oman aktiivisuutensa keskeiseksi syyksi. Kiinnostus asioihin, ilmiöihin ja maailmaan nähtiin ominaisuudeksi, josta kipinä toimimiselle oli syntynyt. Kiinnostukseen liittyi läheisesti myös halu ymmärtää maailmaa ja sitä ”miten asiat toimivat” ja toiminta puolestaan tuntuikin vastavuoroisesti synnyttäneen aktivisteille yhteyden maailmaan sen kaikessa moninaisuudessa (ks. Eliasoph 1998). Lisäksi tiedonjano ja sen kautta lisääntynyt ymmärrys asioista olivat osalla haastatelluista johtaneet syvään vääryyden kokemukseen ja tarpeeseen toimia sen poistamiseksi, mitä alla oleva sitaatti haastattelusta ilmentää:

Se merkitys on vaan tullut niistä asioista, mitä haluaa edistää, tai tämmöisestä vääryyden tai turhien riskien kokemuksesta ja siitä päätöksestä, et niille pitää tehdä jotakin. (m, 40–60)

Yhteiskunnallisesta toiminnasta kertoessaan haastatellut korostivat oppimistaan: jostakin tuli kipinä ryhtyä, liittyä mukaan järjestöön tai lähteä mielenosoitukseen. Pikkuhiljaa toiminnasta tuli osa omaa elämää, kansatoimijoista syntyi oma yhteisö, omat taidot kasvoivat ja alettiin ottaa enemmän vastuuta esimerkiksi järjestön tiedotustehtävistä. Kun taidot ja aktiivisuus lisääntyivät, vastuuta myös tarjottiin haastatelluille oman vertaisryhmän suunnasta.

Aktivismi on haastattelujen perusteella sekä innostavaa että työlästä. Muutama haastateltu kuvaa aktivismiaan ”yhteiskunnalliseksi työksi”, jonka ohella ehkä tehdään leipätyötä toimeentulon saamiseksi. Oma yhteiskunnallista toimintaa saatetaan nimittää projekteiksi, mikä viittaa siihen, että sama henkilö on ollut mukana monenlaisessa aktivismissa ja useam-

massa tapauksessa, joille yhteistä on ollut suhteellisen lyhyt elinkaari. Joissakin yhteyksissä projekti-sanalla viitattiin haastatteluissa kuitenkin myös aktivismiin itselle tärkeänä ”elämänprojektina”.

Erityisesti nuorimpaan ikäryhmään kuuluvien aktivistien haastatteluista nousee esiin toiminnan projektimaisuus. Haastatteluista on tulkittavissa, että osa yhteiskunnallista aktiivisuutta lähestyy intohimoista harrastamista tai spontaania heittäytymistä:

(...) ainakin mun kokemukset [aktivismista – AH] on semmosta et hei lähetään tekeen tommosta, tos on jotain innostavaa. (m, 30–40)

Oman järjestön tai muun viiteryhmän luottamus- toimet tai työtehtävät limittyvät monella haastattelulla määräaikaiseen päivätyöhön, erilaiseen freelancer-toimintaan tai muuhun itsensä työllistämiseen. Sitoutumisen asteet näihin yhteiskunnallisiksi luokiteltaviin projekteihin vaihtelevat, ja toiminnan yhteydessä syntyvät toimijaverkostot ovat löyhiä ja muuttuvia.

Michele Micheletti (2003; sit. Häyhtiö 2010, 32) kuvaa ilmiötä individualisoituneen kollektiivisen vastuunkannon käsitteellä. Se viittaa poliittisen henkilökohtaistumiseen: toiminnassaan yksilöt eivät enää etsi ajatuksilleen järjestöä tai ”henkistä kotia” eivätkä koe, että jokin olemassa oleva rakenne tai ryhmää edustava niin sanottu johtohahmo pystyisi vaikuttamaan heille tärkeään asiaan. Niinpä yksilöt itse määrittelevät tilanne- ja asiakohtaisesti ne tärkeät aiheet, joista haluavat kantaa poliittista vastuuta valiten myös kulloiseenkin vaikuttamiseen sopivat kanavat ja toimintatavat itse. Tällä tavoin syntyy tilannekohtaisia, muuttuvia toimintaverkostoja, joiden toimintaa on kutsuttu esimerkiksi ad hoc -toiminnaksi tai – lähinnä internetissä – parviosallistumiseksi. Näin poliittiseksi koetut asiat yhdistyvät identiteettien rakentamiseen ja yksilön elämänhallintaan. Tämä ”tee-se-itse-poliitikka” on sekä muuttanut ajatusta siitä, missä ja miten politiikkaa voidaan tehdä, että sirpaloinut perinteiseen poliittiseen toimintaan liittyviä dikotomioita, kuten oikeisto–vasemmisto tai julkinen–yksityinen. (Häyhtiö 2010, 33.)

Myös haastattelujen perusteella yhteiskunnallinen toiminta tulee lähelle aktivistien omaa persoonaa, vaikka usealla haastattelulla olikin jonkinlainen järjestö tai muu toimijayhteisö takanaan. Vanhempien haastattelujen kertomusten mukaan yhteisöt kuitenkin vaihtuivat vuosien vieressä, mutta toiminta pysyi osana heidän elämänsä. Aktivismin mainittiin

olevan osa omaa minuutta ja omia arvoja. Monet haastatteluista kuvasivat, miten aktivismi oli tehnyt heistä sellaisia ihmisiä, kuin he nyt kokivat olevansa. Samalla toimintaan osallistuminen oli rakentanut heille oman viiteryhmän, yhteisön, johon samastua ja jonka osana haluaa laittaa itsensä likoon.

Oman toiminnan kahtalainen poliittisuus

Omaa toimintaansa aktivistit kuvasivat yhtäältä maailmanparantamiseksi toisaalta asiantuntijuudeksi. Molempien keskiössä erottui pyrkimys vaikuttaa yhteiskuntaan, saada aikaan muutoksia niin valtara-kenteissa kuin mikrotasolla ihmisten ajattelussa. Haastatteluilla oli vahva tarve toimia, osallistua, kertoa ajatuksiaan julkisuudessa tai kirjoittaa näkemyksiä blogiin tai lehtiin. Yksi vahvimista haastatteluista esiin nousevista oman toiminnan motivaatioista oli juuri halu vaikuttaa ja valmius – jollei tarve, kuten seuraavista sitaateista jälkimmäisessä – laittaa itsensä kokonaisvaltaisesti likoon:

(...) mä haluisin päästä siihen, että oikeesti vois panna sen oman äänensä likoon, siis mikä tarkoittais siinä tapauksessa sitä, että olis jotain niin relevanttia (...) uutta ja merkityksellistä sanottavaa jostakin asiasta (...) että sä oikeesti paat koko persoonaas peliin, ikään kuin pantiksi siitä (...) ja teidän täytyy reagoida tähän ja teidän pitää muuttaa asiat toisenlaisiksi. (m, 40–60)

(...) mulle se on ylipäänsä tietynlainen elämän-edellytys jollain tavalla, et halua vaikuttaa asioihin, ja siihen, et maailma ois jollain tavalla siedettävämpi, tai vähän enemmän oman itsensä näköinen tai jotain sellaista. (n, 30–40)

Haastatteluissa toistuivat maailman muuttamisen teema ja esimerkit siitä, miten kansalaisjärjestöt ovat onnistuneet vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin ja yhteiskunnallisiin käytäntöihin – kuinka suurta laivaa on onnistuttu kääntämään hitaasti, pienin ohjauksilukkein. Muutoksen eteen täytyy tehdä töitä – haastatteluissa tätä kuvattiin sanoilla raataminen ja uhrautuminen – mutta kannustin löytyy luottamuksesta siihen, että työ palkitaan, ja toiminta itsessäänkin sisältää palkitsevia, nautinnollisia hetkiä.

Samaan aikaan aktivismi näyttäytyi haastatteluisa asiantuntijuuden ja arvokysymysten alueena. Haastatellut olivat oman erityisalansa asiantuntijoita, jotka olivat perehtyneitä faktoihin sekä asioiden

syy- ja seuraussuhteisiin. Osa haastatelluista toimi ammatikseen asiantuntijatyössä. Asiantuntijaroolin ottaminen myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen alueella ja sitä koskevassa mediajulkisuudessa oli heille siten luontevaa. Poliitikoilta sen sijaan nähtiin puuttuvan asiantuntemusta asioista, joista he kuitenkin tekevät päätöksiä. Joissakin haastatteluissa perinteistä politiikkaa kuvattiin jopa esiintymiseksi ja esittämiseksi, jossa julkisuusbrändin luomisella, imagolla ja karismalla on enemmän merkitystä menestymiselle kuin asiantuntijuudella tai faktatiedolla. Haastatellut halusivatkin aktivismillaan haastaa konsensushakuiseksi ja sisällöttömäksi mieltämänsä puoluepolitiikan.

Mediajulkisuus: näkyvyyttä

Samaan aikaan kun aktivistit näkivät poliitikkojen vetävän mediajulkisuudessa vahvaa roolia, he olivat miettineet omaakin suhdettaan mediajulkisuuteen ja ainakin osin luoneet julkisuusstrategioita. Mediajulkisuuden yleiset toimintatavat olivat tuttuja kaikille haastatelluille aktivisteille, mutta osalla oli kokemusta vain internetin julkisuudessa esiintymisestä, kun taas osa oli hyvinkin rutinoitunut esiintymään viestimisissä kommentaattorina tai haastateltavana. Tietoa median toimintatavoista ja käytännöistä aktivisteille karttuu usean eri roolin kautta, sen lisäksi että heitä haastatellaan ja käytetään asiantuntijoina, aktivistit ovat ns. aktiivista yleisöä seuraten tiiviisti median uutisointia ja muita omaan kiinnostuksenaiheeseensa liittyviä mediasisältöjä (McCurdy 2013, 61, ks. myös Pietilä ja Ridell 2008).

Onkin mielenkiintoista tarkastella yhtäältä haastateltujen kokemuksia mediajulkisuudesta yleensä, ja toisaalta sitä, miten he näkevät internetin ja sosiaalisen median julkisuuden merkityksen yhteiskunnalliselle toiminnalle.

Mediajulkisuus on kansalaistoiminnalle kaksiteräinen miekka. Se on yhtä aikaa välttämättömyys ja taakka. Ilman valtamedian tarjoamaa julkisuutta kansalaistoimijat eivät saa ääntään kuuluville, kun taas mediajulkisuuden kannattelemana heidän näkyvyytensä lisääntyy ja tämän myötä potentiaaliset vaikutusmahdollisuudet paranevat huomattavasti. Siksi mediahuomiota pyritään hankkimaan, vaikka valtamedian kanssa toimiminen tuntuu toisinaan vaikealta ja epämiellyttävältäkin, kuten eräs haastateltava kuvaa:

Et tavallaan se tiedotusvälineiden toiminta tuntuu niin epäreilulta, ja tavallaan koko ajan havainnoi semmosia tilanteita. Ja kyllähän myös se, et antaa haastatteluja ja muuta, on se tietyllä tavalla aika raskasta työtä. Mä olen päättänyt et mä sitä ihan mielelläni teen, koska se ei samalla tavalla ahdistaa mua kuin selvästi joiain ihmisiä (...) (n, 30–40)

Haastatteluissa nousivat esiin erityisesti journalismissa tapahtuneet muutokset, kuten henkilöityminen ja viihteellistyminen. Haastatelluilla on kokemusta siitä, miten heidän noustuaan ajamansa asian tunnetuiksi edustajiksi, he alkavat kiinnostaa myös henkilöinä; toimittajat kyselevät yksityiselämästä, kuten perheestä ja kodista. Näitä koskeviin juttuihin haastatellut yleensä ovat vetäneet rajan: vaikka he osittain ymmärtävätkin ”naistenlehtijournalismin” tarpeita, he katsovat silti tärkeäksi keskittyä puhumaan asiasta ja jättävät oman persoonansa, perhe-elämänsä ja harrastuksensa julkisuudelta piiloon. Mediajulkisuuteen useimmat haastatellut haluavat osallistua poliittisen toimijan roolissa alla olevan sitaatin tapaan:

Jos lähestytään tai pyydetään jonnekin, niin mul on ollut se periaate, että mä en mee sinne itsenäni, vaan mä meen sinne poliittisena toimijana, ja jos siihen julkisuuteen osallistuminen on poliittisesti tarkeeta, niin se vaan tehdään. Et kyl muistan, et on ollu muutamia haastatteluja, missä toimittajat on halunnu tunkee sitä yksilöä ja persoonaa ja sitä mun yksityisyyttä, ni se on mulla ihan ehdoton. Et on mun mielestä ihan sama onks se kansanedustaja tai kuka tahansa, vaikka tasavallan presidentti, niin mun mielestä niiden ihmisten yksityiselämän ei millään tavalla tarvi näkyä julkisuudessa, jos ne ihmiset ei sitä ite halua. (n, 30–40)

Vaikka haastatellut kuvailivat, miten aktivismi on osa heitä itseään ja heidän elämäntapaansa, viestimissä he kuitenkin esittävät julkista roolia, johon kuuluvat esimerkiksi asiallisuus, maltillisuus ja asian tuntijuus. He myös arvelevat, että tällaiseen rooliin asettuminen ei ole kaikille yhtä helppoa. Joillekin haastatelluista mediajulkisuudessa esiintymisestä on tullut ns. edustusrooli, joka heille on valikoitunut järjestössään tai viiteryhmissään. He ovat oppineet olemaan julkisuuden valokeilassa ja kantavat epävirallista tiedottajarooliaan niidenkin sijasta, jotka eivät tähän halua tai pysty. Haastatteluissa nousi myös esiin tarinoita siitä, miten haastatellut ovat voittaneet ujoutensa ja pikkuhiljaa löytäneet itsestään

julkisen puhujan. Se ei ole kaikille ollut aivan helpoa, kuten seuraava sitaatti kuvaa:

Mä oon joutunut opettelemaan sen, etten mee ihan kipsiin, jos puhun yhden tai useamman ihmisen kanssa jostakin tai esiintymään julkisesti, mikä oli ihan hirvittävä asia mulle pitkän aikaan. (m, 40–60)

Journalismin asiantuntija- tai edustajastatuksen edellyttämä julkisuuteen pääsy osaltaan pakottaa aktivistit siihen, että liikkeen riveistä löytyy johtohahmoja, jotka ovat valmiita puhumaan muiden puolesta, määrittämään liikkeen toimintaa ja tavoitteita ja rakentamaan kohtaamistilanteita ja -paikkoja verkkoon ja sen ulkopuolelle. Paolo Gerbaudo kritisoi näkemystä, jonka mukaan nykyinen aktivismi olisi verkossa ilman hierarkioita ja organisoitumista toimivaa ”parveilua” (swarming), jossa ihmiset vuorovaikuttavat ja toimivat yksilöinä verkostojen kautta yhteen liittyen. Hänen mukaansa verkostomaisellakin liikkeellä on johtajansa tai ainakin ne, jotka toimintaa verkossa koordinoivat tai suuntaavat: yhteiskunnallinen toiminta ja sen viestintäkäytännöt vaativat myös toiminnan koreografiaa ja vuorovaikutukseen liittyviä käytäntöjä. (Gerbaudo 2012, 26–29.) Mediajulkisuuden tärkeys toiminnalle myös pakottaa löytämään aktivistien joukosta julkisuuteen kasvonsa antavia, kuten eräs haastateltavista huomauttaa:

(...) nykyisin on lähes mahdoton nostaa poliittista teemaa tai liikettä (...) jos et sä saa voitettua sitä mediaa puolelles, ja sitä jollain tavalla oleen osa sitä ilmiötä. (...) tuntuu koko ajan et yhä vähemmän etenään sellasesta kulutetusta mediasta on sellasta, jossa pohdittais asioita tai ilmiöitä, et se on sitä henkilöihin keskittyvää. Et se on esimerkiksi yks [syy – AH] miksi sitten itse oon päätyneyt siihen että oon myös valmis toimimaan sellasena puhuvana päänä, et tietää et niiden asioiden esiletuominen vaatii semmosia yksilöitä tai yksilötärinoita. (n, 30–40)

Jonkin verran haastatteluissa viitattiin aktivisteilemaan ja sen vaikutuksiin toiminnan julkisuuskuvalle. Jotkut haastatelluista olivat törmänneet siihen, että toimittajat odottavat aktivistin olevan tietynlainen – erikoisen näköinen tai provosoiva puheissaan – ja pettyneen, kun vastassa onkin ollut ns. tavallinen, asiallinen haastateltava:

Mut kyllähän siel on ollut, (...) et lähinnä menee vähän sinne huvittavan puolelle, mut jonkun keran sillon ihan alkuaikoina oltiin hyvin pettyneitä, kun mä menin haastatteluun, että mä näytin niin normaalilta, et kun he ois halunnut, et tulee joku jännittävän näkönen, jolla on lävistyksiä. (...) Sitten tällästen stereotyyppioiden ja odotusten kanssa kamppaillaan. (n, 30–40)

Kansalaisaktiivit käyttävät tehokkaasti valtamediaa hyväkseen halutessaan asialleen julkisuutta. Viestintätoimintatapojen ymmärtäminen on tällöin tärkeää. Mediajulkisuudessa toimimisessa on monenlaisia tapoja; osa aktivisteista painottaa asiantuntijuutta ja asiallisuutta, mutta konfliktin vastapuoleksi asettumistakaan ei vierasteta, jos se koetaan tarpeelliseksi. Oleellista haastatelluille on, että vastakkain ja keskustelemaan asetetaan asiat, riita-asetelmien ulottaminen henkilöiden väliseksi ei kuulu heidän viestinnällisiin tavoitteisiinsa. Aktivistit tuntevat silti sietävän henkilöityneitäkin konflikteja, itse asiassa sen nähdään kuuluvan yhteiskunnalliseen toimintaan. Vaikka mediajulkisuudessa tulee eteen hankaliakin tilanteita ja kiperiä vastakkainasetteluja, tärkeää on, että tilanteissa ei provosoidu, kuten haastateltu seuraavassa sitaatissa kuvaa asennettaan:

(...) mä oon sen asian kanssa ja ne saa ajatella minusta mitä haluavat. Että mähän oon aina selkä suorassa ja pää pystyssä ja hymyilen. En mä anna niille mahdollisuutta lyödä miekalla. Tai mä pidän sen aina sen asian asiana. (n, 40–60)

Haastatteluissa nousi esiin, miten konfliktit nähtiin tarpeellisiksi yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseksi, eikä niitä siksikään voi välttää. Eräs haastatelluista luonnehtii asiaa seuraavasti:

Me ollaan oikeastaan ite aika aktiivisesti rakentamassa niitä konflikteja, et se on se tapa tehdä politiikkaa, että se on mun mielestä tapa muuttaa maailmaa, niit asioita, et ei niitä oikein muuteta sil taval, et kumarrellaan joka suuntaan. Tietysti, en mä tiedä, ne tilanteet on semmoisia hektisiä, silloin pitää toimia ja silloin pitää jaksaa väentää sitä juttua, ja sit se julkisuuden käyttäminen siinä, tai osallistuminen siihen prosessiin julkisuuden kautta on yks osa sitä juttua. (n, 30–40)

Konfliktitilanteet ja niihin liittyvät kommentit kyllä jättävät jälkensä haastateltuihin aktivisteihin:

haastatteluissa nousi esiin esimerkkejä riitaisista julkisuuden kokemuksista ja niihin liittyvistä tunteista harmituksesta loukkaantumiseen. Osa haastateltavista kuitenkin kuvasi myös, miten osaa suhtautua konfliktitilanteisiin ilman että ne ”*hetkauttavat mihinkään suuntaan*” (m, 30–40). Riitaiset tilanteet eivät myöskään ole estäneet haastateltuja toimimasta tai pitäneet heitä pois mediajulkisuudesta, joskin osa myöntää harkitsevansa aiempaa tarkemmin, millaisiin tilanteisiin ja minkätyyppiseen julkisuuteen lähtee osallistumaan.

Kielteisiä seuraamuksia mediajulkisuudesta oli tullut muutamalle haastatelluista. Vakavimpia olivat uhkailuviestit, joita erityisesti rasismi ja maahanmuuttoon liittyvien aiheiden kanssa toimivat olivat saaneet. Tällöinkin haastatellut olivat useimmiten jättäneet reagoimatta viesteihin, esimerkiksi poliisille he olivat ilmoittaneet uhkauksista vain harvoin, jos koskaan. Uhkausten seurauksena he olivat kuitenkin ajatelleet perheensä turvallisuutta ja esimerkiksi muuttaneet yhteystietonsa salaisiksi tai pitäneet perheenjäsenensä huolellisesti pois julkisuudesta.

Journalismin tapa käsitellä asioita henkilöiden kautta puhutti haastatteluissa paljon. Osa haastatelluista koki, että henkilöjutut eivät edistä yhteiskunnallista vaikuttamista vaan niillä on viihteellinen funktio, ja siksi he olivat kieltäytyneet sentyyppisistä haastattelupyynnöistä. Yksi haastatelluista myös huomautti, miten henkilöjuttuja tehdään vain ns. hyviä tai oikeita asioita ajavista ihmisistä:

Sellasta henkilöä, jolla on liian väärä mielipide, niin sitä ei voi inhimillistää tai tehdä mitään semmosta, (...) että ”tässä näin [haastateltava – AH] esittelee vaatekomeron ja kertoo lemmikeistä, kissoistaan”. (...) Se on vähän niin ku että Hitleristä tehtäs semmonen, et Hitler esittelee kissansa tai joutin tämmöstä. Mut sitte toisaalta ei naistenlehet voi tehdä semmosia negatiivisiakaan juttuja oikeestaan, koska se ei kuulu niitten genreen. (...) [Ne] on hyvin positiivisia lehtiä, et niissä on aina semmosta ilosta, elämäniloa ja kaikkee, laihdutusta ja muuta. (m, 40–60)

Journalismin juttugenret määrittelevät, millaisia aiheita ja haastateltavia juttuihin valikoituu. Uutisjutut puolestaan nojaavat oletettuun asiantuntijuuteen ja vakiintuneisiin lähteisiin, joten omasta yleisestä asiantuntijuuden kokemuksestaan huolimatta aktivistien on vaikea saada ääntään kuuluville – kunnes itse astuvat rajattuun asiantuntijan rooliin esittämään kansalaisjärjestön edustajana ns. ruohon-

juuritason mielipiteitä. Tätä asiantuntijuuden rajallisuuden kokemusta kuvaa seuraava sitaatti:

Et kyl mä oon kokenut, et (...) jotkut toimittajat, tai samalla alalla olevat ihmiset, niin haluu vetää tosi tiukat rajat aktivismin ja ammattipuolen välille, et se ei oo sama asia, eikä niitä voi yhdistää: ethän sä voi olla aktivisti ja toimittaja. Ja se et journalismi täällä aina on tasapuolista ja se ei voi olla yksäänistä eikä yksilmästä, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että esmes taloustoimittajat toistaa samaa virallista liturgiaa ja jargonia kuin esmes ekonomistit tai talouspolitiikot. Se on heille sitä tasapuolisuutta. Sen sijaan että jos sä puhutkin aktivismin äänellä tai puhutkin Brasilian maaorjien äänellä tai Kongon kaivosalueella elävien ihmisten äänellä, niin sit sä et oo tasapuolinen etkä objektiivinen journalisti vaan aktivisti. Näinhän se oikeesti menee. (...) Jos sä kirjat ikään kuin vaikuttaakses siihen, et miten se asia on tai miten se nähdään, niin sit sä oot heti aktivisti ja sit sä et voi olla asiantunteva etkä tasapuolinen etkä toimittaja vaan sit sä oot kohkaaja. (m, 30–40)

Journalismin vakiintuneet käytännöt johtavat haastateltujen mukaan siihen, että suomalainen journalismi on konsensushakuista tai ainakin suppeita näkökulmia sisältävää ”*uutispuuroa, joka vaihtuu joka päivä*” (n, 30–40), josta vaihtoehtoisia näkökulmia tai aihetta syventävää aineistoa on usein turha hakea.

Mediajulkisuuden merkitys aktivisteille rakentuu tiedon levittämisestä ja näkyvyydestä. Tältä kannalta viestimet tarjoavat mahdollisuuksia yrittää vaikuttaa asioihin. Sitä vastoin valtemedian tuotannollisiin rakenteisiin ja toimintamalleihin vaikuttamisyrkimyksiä ei aktivisteilla haastattelujen perusteella juurikaan ole (ks. della Porta 2013, 27). Kaiken kaikkiaan medianäkyvyyden saaminen ei ole itsensänselvyyttä ja haastattelupuheesta nousee esiin, miten media toimii omalla logiikallaan, johon on vaikea puuttua, vaikka se koettaisiinkin ongelmalliseksi tai vääräksi. Tarvittaessa aktivistit käyttävätkin omia mediankanaviaan: vaihtoehtojulkaisuja, järjestölehtiä ja verkon sosiaalista mediaa.

Verkon julkisuus: joukkojen kokoamiseen ja omaan viestintään

Internet ei ainakaan haastattelujen perusteella ole kovin vahvasti suomalaisen yhteiskunnallisen aktivismin toimintatila (ks. Ridell 2011; Ridell ym. 2009).

Sen sijaan sillä on varsin merkittävä asema *toiminnan koreografian* (Gerbaudo 2012, 40) luomisessa, toisin sanoen erilaisissa organisoinnin, tiedonvälityksen ja vuorovaikutuksen tehtävissä.

Sosiaalisen median julkisuuteen haastateltavat suhtautuivat vaihtelevasti. Osa oli vähintäänkin kriittinen sosiaalisen median alustojen mahdollistamien keskustelujen suhteen, joko omien kokemusten tai yleisen ennakkoluulon takia. Kaksi haastateltavista pysytteli kokonaan sosiaalisen median ulkopuolella, käyttäen ainoastaan sähköpostia internetvälitteiseen vuorovaikutukseen. Toisessa ääripäässä olivat ne haastateltavat, jotka laittoivat itsensä ja oman persoonansa likoon sosiaalisen median julkisuudessa. Monet haastateltavista olivat tottuneita sosiaalisen median käyttäjiä – ja sisällöntuottajia – joskin suhde sosiaaliseen mediaan ei ollut heilläkään kiistattoman positiivinen.

Rajan vetäminen julkisen ja yksityisen minän välillä sosiaalisessa mediassa ei ole helppoa. Verkon yhteisöllisillä alustoilla yksityisen piiriin kuuluvien asioiden jakaminen on tavallista, jopa oletusarvo, samalla kun ne ovat kätevä kanava myös yhteiskunnallisten liikkeiden viestinnässä. Myös sosiaalisessa mediassa suurin osa haastatelluista halusi pitää yksityiset asiat julkisuudelta suojassa ja keskittyä puhumaan yhteiskunnallisista asioista julkisemmassa roolissa. Joukossa oli kuitenkin myös niitä, joita roolien sekoittuminen ei haitannut, kuten esimerkiksi taatin haastateltava:

Mä oon aikalailla sekoittanu kaikki mahdolliset roolit sosiaalisessa mediassa ja muutenki, et mä oon henkilö siellä, joka ihan samoilla areenoilla ja samoilla tileillä (...) välillä jostakin ihan omasta kiinnostuksesta (...) sit välillä asiantuntijaroolissa (...). Et tietysti eri ihmiset varmaan seuraa tai tunnistaa mut eri roolin kautta, mut varmaan siit vuotaa yli ja se on must ihan hyväki (...) Mut et se ei oo mulle ollu koskaan mikään semmonen juttu, et mä oisin halunnukaan erotella erityisesti. Monet tekee sitä ihan tietosesti. (m, 30–40)

Enimmäkseen sosiaalisen median hyödyt koettiin uhkia suuremmiksi. Haastatellut mainitsivat esimerkiksi informaation hankinnan ja jakamisen sekä aktiivisen sisällöntuotannon, jonka avulla saadaan omia näkemyksiä julki, saavutetaan laajaa yleisöä asialle ja kenties tuodaan lisää ihmisiä oman toiminnan piiriin (vrt. Mosca 2008). Osa haastateltavista tunnusti joutuvansa tekemään töitä, jotta ei tulisi olleeksi turhan provosoiva, julkaistessaan omia mie-

lipiteitään esimerkiksi Facebookissa tai blogissa. Toisaalta netti koettiin paikaksi, jossa pystyy ja saakin laukoa mielipiteitä vapaammin, yksityishenkilönä, joskus myös muita tahallisesti provosoiden. Tällöin kuitenkin tietynlainen kovanahkaisuus on tarpeen, ei tule itse provosoitua eikä pahoittaa mieltään muiden kommentteista.

Osa haastateltavista netin yksityisyyden suojan puute ja laaja sananvapaus arveluttivat. Heillä oli kokemusta kielteisestä palautteesta, jopa vihanilmauksista ja uhkailuista, jolloin osallistuminen netin keskusteluihin ei ymmärrettävästi houkuttanut. Yksi haastateltavista kuvaili, miten jättäytyminen netin ja erityisesti Facebookin ulkopuolelle oli suojareaktio ylenmääräiseltä sosiaalisuudelta ja tarpeelta osallistua keskusteluihin.

Toisille aktivisteille netin sosiaalisuus sitä vastoin oli tärkeä, he kokivat löytäneensä viiteryhmänsä, oman yhteisönsä. Kollektiivinen toiminta edellyttääkin yhteisyyden tunteen kokemista, johon investoidaan tunteita ja johon jaettu identiteetti pohjaa (Gerbaudo 2012, 38, 42–43). Haastattelujen perusteella tämä yhteisyyden tunne voi syntyä vahvasti internetin välityksellä, ilman että siihen välttämättä tarvitaan kasvokkaista kohtaamista.

Keskusteluja käydään verkossa itse asiassa usein samanmielisten kesken, vaikka mielikuva riitaisista ja asiattomuuksiin menevistä nettisodista pitää pintansa. Sosiaalisen median yhteisöistä on helppo valita itselleen samoin ajattelevien ihmisten areenoita, eikä todellinen moniäänisyys, mielipiteiden laaja kirjo ja erilaiset näkökulmat asioihin pääse keskusteluissa esille. (Pöyhtäri ym. 2013; Sunstein 2007) Tämän tunnistivat myös haastateltavat. Moniäänisyyden puutetta kritisoitiin, mutta toisaalta osa haastateltavista koki sosiaalisen median potentiaalin olevan sen tavoitavuudessa. Huolimatta siitä, että oma viesti leviää paljolti vain kohdennetuille yleisöille, periaatteessa sosiaalisen median kautta on mahdollista tavoittaa myös hajautuneemmat, suuret yleisöt.

Haastattelut vahvistavat lisäksi Moscan (2008) johtopäätöstä, että internetillä on kansalaistoimijoita voimaistava vaikutus, joskin on huomattava, että internetiä aktiivisesti käyttävät ovat aktiivisia myös verkon ulkopuolella. Haastateltujen aktivistien joukossa oli silti muutamia, jotka eivät määritelleet itseään aktivisteiksi verkon ulkopuolisessa todellisuudessa. Yksikään haastateltavista ei pitänyt internetiä niin merkittävänä, että verkon ulkopuolista yhteis-

kunnallista toimintaa ei tarvittaisi. Pelkästään verkkojulkisuudessa aktiivisesti toimivat määrittävät itsensä ennen muuta kirjoittajiksi, jolloin verkko toimi heille omien poliittisten mielipiteiden julkisen ilmaisun alustana. Valtarakenteiden ja niiden muuttamisen merkitystä korostanut haastateltu painotti erityisesti sitä, että yhteiskunnallinen toiminta ei ole mahdollista pelkästään verkossa:

No kyl sil [sosiaalisella medialla –AH] varmaan on aika iso rooli tiedon levittäjänä, mut muuten mä en itse sillä tavalla nää, että se myöskään on mitenkään supervallankumouksellinen, että ainakin politiikan tekemisessä, se on niin vaikeeta hommaa (...) ettei se ihan suju pelkästään vaan sillä, että tehdään sosiaalisen median kautta, koska ainakin ne projektit mitä mä oon tehnyt, niin niissä on hyvin konkreettisesti kyseessä yhteiskunnan valtarakenteet (...) Jossain vaiheessa sun niskassa on poliisit ja niin edelleen, et se ei vaan kyllä tapahdu verkossa. (n, 30–40)

Lopuksi

Politiikan ja poliittisen toiminnan on havaittu muuttuneen yksilökeskeisemmäksi ja yhteiskunnallisen osallistumisen syiden siirtyneen etäämmäs poliittisista ideologioista kohti asiakohtaista osallistumista, jonka pontimena toimii ihmisten arjesta ja arvoista kumpuava halu muuttaa asioiden tilaa. Artikkelissa tarkastelin yhteiskunnallisesti aktiivisten ihmisten kokemuksia kansalaisvaikuttamisesta ja mediajulkisuudesta. Tutkin myös aktivistien näkemyksiä viestintän toiminnasta, heidän mediakäytäntöjään ja sitä, mikä on verkon ja verkostoitumisen rooli yhteiskunnallisten liikkeiden toiminnassa.

Haastattelujen pohjalta on pääteltävissä, että aktivistit identifioituvat vahvasti ajamiensa asioiden ja arvojen puolestapuhujiksi. He kokevat olevansa sekä maailmanparantajia, jotka pyrkivät edistämään tärkeiksi ja oikeiksi kokemiaan asioita, että oman erityisalueensa asiantuntijoita, joilla on tietopohjaa ja toiminnan myötä kertynyttä osaamista tuoda tätä tietoa esiin julkisessa keskustelussa.

Aktivismiin haastateltuja motivoivat tunnekokemukset, kuten yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden havaitseminen ja yhteiskunnallisessa toiminnassa kertyneet myönteiset kokemukset, kuten oman viiteryhmän löytäminen, oppiminen ja muutoksen aikaansaaminen. Myös omalla henkilöhistorialla ja elämäntavalla oli merkitystä aktivistiksi

”kasvamisessa”. Yhteiskunnallinen toiminta tarjosi lisäksi monella tapaa iloa ja mielihyvää haastatelluille – motivoivaksi vastapainoksi aktivismin työläydelle ja ajoittaiselle turhauttavuudelle.

Haastatellut määrittivät yhteiskunnalliset liikkeet vastavoimaksi konsensushakuiseksi, kesyyntyneeksi ja pinnalliseksi kokemalleen puoluepolitiikalle. Mediajulkisuuden aktivistit kohtaavat monessa eri roolissa, kriittisenä asiantuntevana yleisönä, tiedon lähteenä ja haastateltavana, sekä median käyttäjänä ja sisällöntuottajana. Heidän mediakritiikkinsä kohdistuu erityisesti journalismin henkilöitymiseen sekä siihen, että median ammattilaiset eivät aina tunnista kansalaistoimijoiden asiantuntijuutta. Erityisesti journalismin toimintalogiikka ja sitä tuottavat rakenteet kyllä tunnistettiin, mutta niitä ei pyritä muuttamaan, vaan aktivistit tyytyvät toimimaan valtamedian asettamissa reunaehdoissa ja tarvittaessa hakemaan omia, vaihtoehtoisia julkisuuskanavia. Median kanssa toimiminen myös edellyttää haastattelujen perusteella aktivisteilta opettelua. Toiset ovat saaneet oppia kantapään kautta ja ovat tämän myötä tulleet varsin varovaisiksi julkisuuden suhteen. Valtaosin haastateltujen kokemukset mediassa ja toimittajien kanssa toimimisesta ovat kuitenkin positiivisia. Voidaan sanoa, että vaikka haastatellut kritisoivatkin valtamediaa ja journalismia voimakkaasti, heidän strategiansa on ollut enimmäkseen sopeutua median toimintalogiikkaan ja hakea sen sisältä keinoja ohjailta ja vaikuttaa omien sanomisten saamaan näkyvyyteen ja painoarvoon.

Suurelta osin haastatteluissa oltiin kriittisiä internetin ja sosiaalisen median käytön suhteen. Verkkojulkisuuden edut tunnistettiin, mutta sen haitat olivat tiedossa, eikä verkon voimaan vaikuttamisen välineenä luotettu. Näyttääkin siltä, että ainakaan haastateltujen aktivistien yhteisöissä verkko ei ollut haastattelujen tekoaikaan vielä ottanut paikkaansa julkisen toiminnan tilana, sen sijaan sillä oli merkittävä rooli toiminnan koordinoinnissa. Sosiaalisen median muuttuessa yhä voimakkaammin kaupallisten intressien hallitsemaksi markkinapaikaksi ja teknologian kehittymisen mukanaan tuomien verkkokäytön muutosten, kuten mobiiliuden ja visuaalisuuden korostumisen valossa olisikin tärkeää tutkia, millaisina politiikkaan osallistuminen ja politiikan julkisuus tällä hetkellä näyttävät toimintaan osallistuvien silmin ja mikä on internetin rooli toiminnan julkisuustilana ja osana aktivismin tämänhetkisiä mediastrategioita.

VIITTEET

- 1 Tutkimuksen rahoitti Helsingin Sanomain Säätiö ja se toteutettiin Tampereen yliopiston Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus Cometissa. Tutkimuksessa haastateltiin neljätoista julkisuudessa näkyvää poliitikkoa ja kahtatoista aktivistia.
- 2 Tästä johtuvan tunnistettavuuden vuoksi artikkelin sitaateissa haastateltuja ei ole yksilöity muuten kuin tuomalla ilmi haastatellun sukupuoli ja ikäryhmä.
- 3 Alaluokat koskivat muun muassa haastattelupuheessa ilmenviä poliittiseen osallistumiseen liittyviä tunteita ja motivaatioita, julkisuuden seurauksia kuten häirintää, hyödyllistä palautetta ja kokemusta palautteen saamisesta, politiikan mainetta sekä kokemusta politiikan vallasta. Median rooli julkisessa osallistumisessa -koodi sisälisi alaluokat miten media kirjoittaa politiikasta, miten sosiaalista mediaa käytetään politiikassa ja miten julkisuudelle asetetaan rajoja (toisin sanoen miten mediajulkisuutta pyritään hallitsemaan).
- 4 Occupy Wall Street -liikkeen väitettyä spontaanuutta ja johtajuutta on myös kritisoitu. Esimerkiksi Paolo Gerbaudo (2012, 108–117) kuvaa liikkeen syntyä suunnitelluksi kampanjaksi (designed activism) ja huomauttaa, että liike käynnistyi varsin hitaasti sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median ”pöhinä” käynnistyi verkalleen ensimmäisten kokoontumisten jälkeen, eikä sosiaalisessa mediassa tapahtuvalla viestinnällä ollut niinkään merkitystä liikkeen syntyemisessä vaan tunnepohjaisen yhteyden ja solidaarisuuden luomisessa liikkeen ja sen seuraajien välille.

LÄHTEET

Bäcklund, Pia. 2007. *Tietämisen politiikka. Kokemuksellinen tietokunnan hallinnassa*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Cammaerts, Bart, Mattoni, Alice ja McCurdy, Patrick (toim.). 2013. *Mediation and protest movements*. Bristol: Intellect

Couldry, Nick. 2006. Culture and citizenship: The missing link? *European Journal of Cultural Studies* 30:1, 321–339.

della Porta, Donatella. 2013. Bridging research on democracy, social movements and communication. Teoksessa Bart Cammaerts, Alice Mattoni ja Patrick McCurdy (toim.), *Mediation and protest movements*. Bristol: Intellect, 23–37.

Eliasoph, Nina. 1998. *Avoiding politics. How Americans produce apathy in everyday life*. Cambridge: Cambridge University Press, UK.

Gerbaudo, Paolo. 2012. *Tweets and the streets. Social media and contemporary activism*. Lontoo: Pluto Press.

Harju Auli. 2005. Asukkaat ja mediajulkisuus tamperelaisessa postilaatikkokiistassa. *Yhdyskuntasuunnittelu* 43:1, 50–60.

Häyhtiö, Tapio. 2010. *Demokratiaa vai toimintaa? Näkökulmia kansalaislähtöisen verkkopolitiikan teoriaan ja käytäntöön*. Acta Universitatis Tamperensis 1535. Tampere: Tampere University Press.

Häyhtiö, Tapio ja Rinne, Jarmo. 2007. Satunnaisesta poliitkosta refleksiiviseksi toimijaksi. Poliittisen osallistumisen muutoksesta. *Politiikka* 49:2, 76–91.

Lehtonen, Pauliina. 2013. *Julkisesti uskottavat. Kansalaisten kokemuksellinen tieto ja performatiiviset osallistumiskäytännöt*. Acta Universitatis Tamperensis 1802. Tampere: Tampere University Press.

McCurdy, Patrick. 2013. Mediation, practice and lay theories of news media. Teoksessa Bart Cammaerts, Alice Mattoni ja Patrick McCurdy (toim.), *Mediation and protest movements*. Bristol: Intellect, 59–74.

Micheletti, Michele. 2003. *Political Virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. New York: Palgrave Macmillan.

Mosca, Lorenzo. 2008. Kaksikasvoinen media? Internetin haasteet ja mahdollisuudet yhteiskunnallisille liikkeille. *Politiikka* 50:1, 51–68.

Padovani, Cinzia. 2010. Citizens' Communication and the 2009 G8 Summit in L'Aquila, Italy. *International Journal of Communication* 4:1, 416–439.

Pietilä, Veikko ja Ridell, Seija. 2008. Julkisosta – tunteella. *Tiedotustutkimus* 31:4, 102–103.

Pöyhkäri, Reeta, Haara, Paula ja Raittila, Pentti. 2013. *Vihapuhea sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.

Reunanen, Esa ja Harju, Auli. 2012. *Media iholla. Poliitiikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana*. Tampere: Tampere University Press.

Ridell, Seija. 2011. *Elämää Facebookin ihmemaassa. Sosiaalinen verkostosisu käyttäjiensä kokemana*. Tampereen yliopisto, CMT. Tampere: Juvenes Print – Tampereen yliopistopaino.

Ridell, Seija. 2005. Maankäyttöpeliä mediatilassa. *Yhdyskuntasuunnittelu* 43:1, 28–48.

Ridell, Seija, Kymäläinen, Päivi ja Nyssönen, Timo. 2009. Julkinen tila tänään – kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. Teoksessa Seija Ridell, Päivi Kymäläinen ja Timo Nyssönen (toim.), *Julkisen tilan politiikkaa ja poliitiikkaa*. Tampere: Tampere University Press, 7–40.

Roberts, John Michael. 2014. *New Media & Public Activism. Neoliberalism, the State and Radical Protests in the Public Sphere*. Bristol: Polity Press.

Rucht, Dieter. 2004. The quadruple 'A'. Media strategies of protest movements since the 1960s. Teoksessa Wim van de Donk, Brian D. Loader, Paul G. Nixon ja Dieter Rucht (toim.), *Cyberprotest: New Media, Citizens and Social Movements*. Lontoo: Routledge, 25–48.

Rättälä, Tiina. 2012. *In your face! Analysing public political performance as communication*. Acta Universitatis Tamperensis 1781. Tampere: Tampere University Press.

Sunstein, Cass R. 2007. *Republic.com 2.0*. Princeton: Princeton University Press.